Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

KNUD MEISTER

EN VANDRING I FREDERIKSBERG ALLÉ

Knud Meister

EN VANDRING I FREDERIKSBERG ALLÉ

Udsendt af
FREDERIKSBERG GRUNDEJERFORENING
ved foreningens 100 års jubilæum 8. september 1976

Bestyrelsen for
FREDERIKSBERG GRUNDEJERFORENING
ved 100 års jubilæet:

Landsretssagfører POUL G. NIELSEN, formand
Landsretssagfører VAGN CARSTENSEN, næstformand
Vekselerer HENNING TREBBIEN, sekretær
Organist AXEL MADSEN, kasserer
Tømrermester SVEND BARTHOLDY
Murermester HARRY KRISTENSEN
Tandlæge H. C. EISTRUP
Murermester JØRGEN LAU NIELSEN
Arkitekt HERBERT LØHNDORF-LARSEN

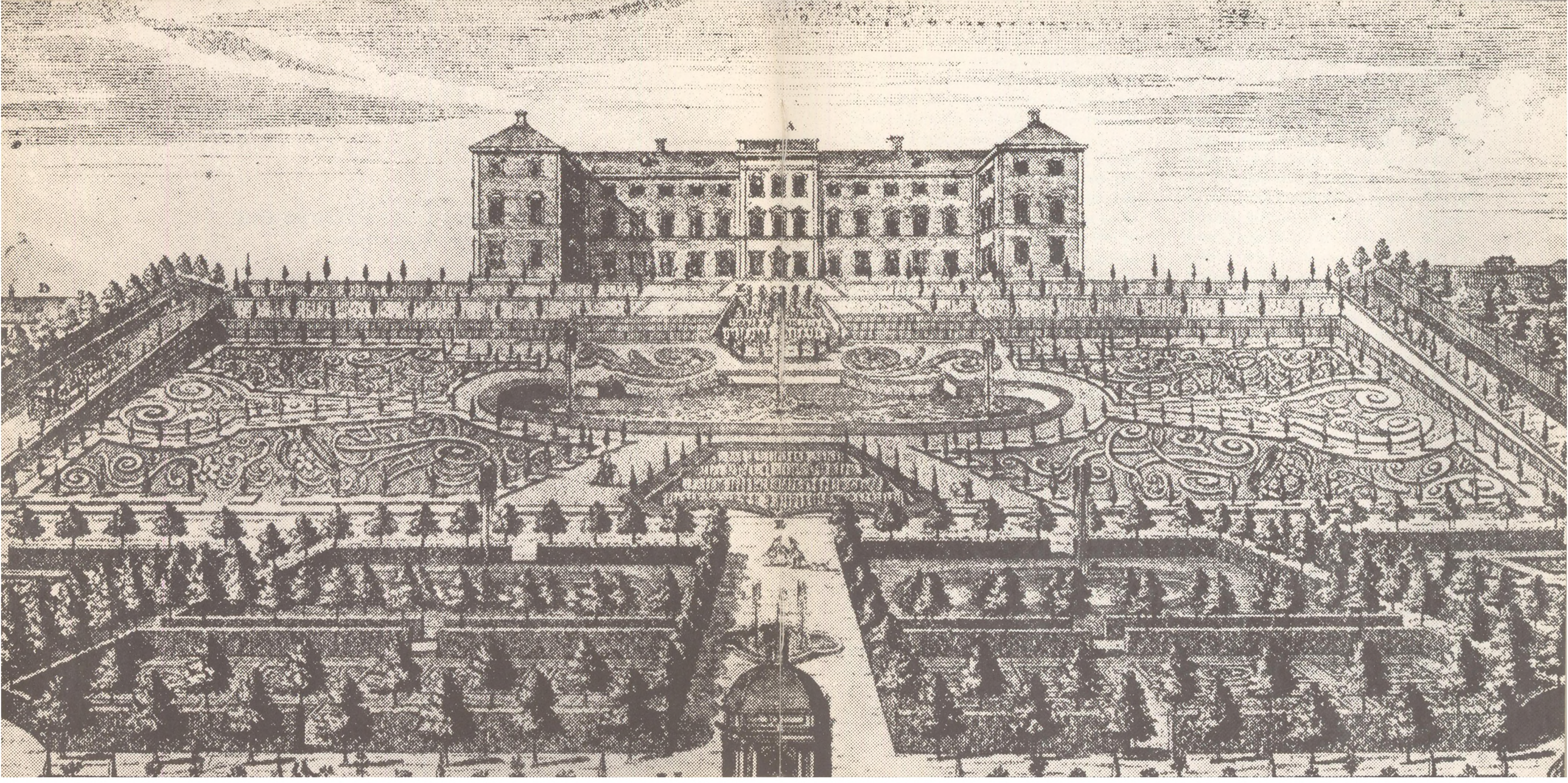

Billedet på de foregående sider:
Prospekt af Friedrichs Berg slot fra 1728. (Efter Marselius)

Som svaner på en sø glider skyerne over den høje septemberhimmel. Dovent skubber de sig ind mellem solen og den cirkelrunde plads, og det tidlige efterårs brise føles med ét som en skarp blæst.

Så vugger svaneflokken videre, og solstrålerne trænger gennem trækronernes løv. De rammer broncepigen på den høje stensokkel, hvis løvehoveder sender kaskader ned i de fire muslingeskaller. Det rislende vand fortsætter i otteogfyrre spinkle stråler ned i bassinet, hvor børn, hængende på maven over kanten, fisker efter halvvisne blade og redder deres kæntrede legetøjsskibe.

Broncepigen holder blomsterranken højt i sin venstre hånd. Siddende på en træstub bøjer hun sit hovede mod drengen, som støtter sig på hendes knæ og rækker en buket op mod hende. I hendes holdning er der en ømhed, som giver den stærke, arbejdsvante skikkelse ynde, men hendes ansigt er alvorligt. Hvem er hun? Velsagtens drengens mor, en gartnerkone fra Store Magleby, gift med Didrich Claus Rejer eller måske med Jan Cornilssen. Vi kan gætte og drømme, og det gør vi så, fordi vi véd, at hendes historie har været et vendepunkt for den egn, vi besøger.

Vor fantasi giver broncesymbolet liv, og associationer bryder den snor, der holder årstallene på plads. Nu ligger kædens perler hulter til bulter foran os, og kronologien er sat ud af kraft. Pigen har forladt soklen med de fire løvehoveder og med inskriptionerne, hvoraf den første fortalte os, at i 1186 skænkede biskop Absalon landsbyen Solbjerg til Roskilde bispestol. Hun har taget drengen ved hånden og er begyndt at vandre vestpå mod en ny og lidet lovende fremtid. Hendes tanker går nok længselsfuldt tilbage til det frodige, flade Amager, hvor hendes forfædre på Christian den Andens opfordring havde slået sig ned 131 år i forvejen. Nu skrev man 1651, og Frederik den Tredje havde allernådigst bevilget og forundt tyve familier fra det tætbefolkede Store Magleby, at de måtte nyde Ladegårdens marker og al dets tillæg udi ager og eng, vådt og tørt, når de vel at mærke betalte 700 rigsdaler årligt og leverede kød, smør og mælk i rigelige mængder til Københavns slot.

Hun vandrer med sin blomsterranke og sin kofteklædte dreng ad Frederiksberg Allé, og hendes beslutsomme skridt får den plisserede nederdel til at feje over fliserne. Men Frederiksberg Allé blev først anlagt halvtres år efter, at hun med sin familie havde slået sig ned i Ny Hollænderby. Sligt angår dog hverken pigen eller os, for tidsforløbets bånd er jo brudt, og fortidens og nutidens mennesker og hændelser fylder fantasiens kaleidoskop. Bag os hører vi

messingmusik og trommehvirvler, for Frelsens Hærs orkester giver koncert uden for hovedkvarteret på Frederiksberg Allé 9, og mellem træerne i alléen er kaptajn N.E. Christensen og malermester R. Schmidt fordybet i samtale om det forestående møde den ottende september 1876. Kaptajnen føler sig ikke helt rask. Det er nok en optrækkende influenza. »Men så må De lede forhandlingerne«, siger han. »Er vi enige om, at »Kommunal-Forening« vil være et misvisende navn? Jeg mener, at vi skal fastholde det navn, vi i lovudvalget har bestemt: Frederiksberg Sogns Grundeier Forening...«

Perlende pigelatter har overdøvet hornmusikken, og det første hold hvidklædte studiner strømmer ud fra M. Kruses Skole. Studierne havde de begyndt i 1908, næsten fyrre år efter, at den sønderjyske frøken Marie Kruse, som for resten havde været modstander af eksamen, havde åbnet sin skole. Da vi atter vender blikket mod den runde plads, har landskabet forvandlet sig. Pigelatteren afløses samtidig af en spinkel sopran, for på pladsen ligger schweizeren Giovanni Monigattis Sangerinde-Pavillon, åbnet omkring 1830, men som tiden gik en hel del i vejen for den voksende færdsel. 30–35 år efter sin indvielse måtte den vige for udviklingen.

I stedet den allé, der fører ned til Gammel Kongevej, ser vi bugnende blomsterbede og buske, og ud ad havedøren i det smukke landsted kommer apoteker A.H. Riise, hjemvendt i 1868 fra de Dansk-Vestindiske Øer, hvor han havde lavet medicin og en anstændig formue. Ingen kan fortænke ham i, at han døbte sin landejendom: Sct. Thomas.

Intet er bestandigt. Kaleidoskopet drejer og drejer. Fodtramp og våbenraslen, kommandoråb på det engelske sprog. Vi er i de første septemberdage 1807, og beskydningen af den danske hovedstad begynder. Det påstås, at den brandpil, der antændte Vor Frue Kirkes tårn, netop blev afskudt herfra den runde plads. Vi tror det, for her er sket så meget. Næsten hundrede år forløber, og direktør Erichsen allierer sig med den unge Constantin Philipsen og åbner et lille teater for fremvisning af levende billeder. Men vor fantasi er endnu mere behændig og bevægelig end en filmstrimmel, og den viser os endnu én vandrende i alleen, et værdigt mandfolk med en femårig dreng ved hånden. Det er Sløjdlærerskolens inspektør Aksel Mikkelsen, som netop nu i 1886 har købt en ejendom på Værnedamsvej af Schneekloths Skole, for at de almindelige håndværksmæssige færdigheder med sko-

lemæssigt tilsnit må øves. Drengen, han har ved hånden, hedder Einar, og otte år efter stak han til søs, hvilket ikke skulle forhindre ham i at blive æresdoktor ved Københavns Universitet, kommandør af 1. grad og indehaver af Fortjenstmedaillen i både sølv og guld. Den store grønlandsfarer og forfatter fik sit monument på Langelinie, men det kunne lige så godt have stået på Værnedamsvej ...

Værnedamsvej? Hvem var manden, der netop nu gik forbi? Nå, det var jo den tidligere fodgarder Werner Dam, som er blevet en holden mand i sit lille øltapperi i Lavendelstræde, og nu overvejer at købe sig en ejendom på Frederiksberg og indrette et værtshus, skønt der i forvejen er en lille snes øltapperier mellem Vesterport og stedet her. Det siger den nylige optælling af 1723.

»Goddag, søde Else«, hører vi Ib Schønberg sige, og Else Skouboe, som fra sin lejlighed i nummer 10 er på vej til en prøve på Frederiksberg Teater, bliver revet ud af sine tanker om rollen. Jo, Ibbermand skal ud at filme på Nordisk i Valby, men først vil han op til konditor Bach på hjørnet af Madvigs Allé og købe skrubber til kaffen, for der er en tonemester, som har fødselsdag.

Så rasler og piber jernporten på den runde plads, og geheimekabinetsminister Johan Friedrich Struensee kører i elegant karet ind i alleen på vej til Frederiksberg Slot, og så ved man jo nok, hvor dronning Caroline Mathilde sidder og venter! Men enkedronningen skal nok få gjort en ende på den historie. Tænk, man siger, at der på slottet er indrettet en løndør mellem Struensees og dronningens gemakker.

Jernporten svinger i og fortoner sig, netop som to herrer kommer kørende fra byen. »Vi kan få mere plads til fabrikationen på Falkonérallé«, siger den ene. »Nu, da vi har fået patentet udtaget på vor støvsuger, skal der nok komme gang i forretningerne ...« Og så er fabrikant P.A. Fisker og hans kompagnon H.M. Nielsen atter forsvundet, og det samme er deres årstal – 1910 – for at give plads for en flok regensianere med de to stud. theol'er Hostrup og Kristian Mantzius i spidsen. Deres muntre sang efterlader ingen i tvivl om, hvor de skal hen:

»Lars Mathiesen lønner Møjen, vi har haft,
Sliddet på vor Kraft
med sin Saft!«

Jo, det er sorgløst at være student i 1840'erne, og det er Frederiksberg, man skal til, når man vil more sig.

*

Vandet fosser ud af de fire løvehoveder på springbrøndens søjle, og øverst oppe står de kongelige monogrammer og de årstal, som markerer Frederiksbergs historie:

Christian den Fjerde – 1621
Frederik den Tredje – 1651
Frederik den Fjerde – 1699.

Det er morsomt, at sådan en søjle (der for resten er tegnet af Frederiksbergs tidligere stadsarkitekt Aage Lauritzen) også har fået lyst til at lade årstal og epoker tumle rundt i en tidløs dans. Det er stedet, vi står på, der er det faste holdepunkt, og her kommer og går da århundreder, decennier og dage med deres mennesker, skikke og begivenheder, mens historiens kaleidoskop drejer for vort indre blik og viser os scener af Frederiksbergs fascinerende liv gennem generationerne.

Vi vil vandre op ad den dejlige allé, denne værdige, indbydende hovedfærdselsåre, ikke blot gennem det geografiske begreb, der hedder Frederiksberg, men gennem byens historie. Men endnu er vi kun nået til Sct. Thomas Plads' ene halvcirkel, og vi begiver os derfor ud på kørebanen for at gå over til den springbrønd, på hvis søjles top vi ser den robuste, stoute kraftkarl af en falkonér med morgenens jagtbytte hængende over skulderen, med fuglen siddende på den hævede venstre hånd og jagthunden ved sine fødder.

En rank, smuk mand er på vej op mod alleen, og en forbipasserende standser ham:

»Vilhelm! Tillykke! Det har du ærligt fortjent!«

Med et tonefald, der afslører den bornholmske afstamning takker nyudnævnte kongelig kammersanger Vilhelm Herold for gratulationen, mens vi benytter lejligheden til at smutte over kørebanen, hvis biltrafik et kort og velkomment øjeblik er veget pladsen for luntende droskekørsel i bedste overensstemmelse med det årstal, vi fik foræret: 1901. Så er 1976 vendt tilbage, men da er vi nået frelst over til falkonéren.

Han sidder der så urokkelig, mens hunden tilbedende betragter ham, og falkens kløer klemmer om hans behandskede hånd. Godt, at han ikke vækker aggressive associationer hos de dyrevenlige, som haster os forbi her på fortovet! Jagtens brutalitet er aldrig faldet hverken ham eller nogen anden ind. »Det er en kongelig sport«, ville han sige, om man spurgte ham. »Var det ikke dronning Sophie Amalie selv, der befalede, at Falkonérgården skulle opføres og falkene hentes på Island og i Norge?« Her i 1771 er rejsefalkonér Frederik Pedersen netop vendt hjem fra Island med 76 grå og 12 hvide falke – og med levende stude om bord i skibet, for at der skulle være føde nok til de sultne fugle.

Tanker flyver som falke. Vi lader vore flyve ud til det fredelige Falkonérgårdsvej, for her lå den gård, hvor falkene blev sultet

og holdt vågne som en del af træningen til den brutale jagt på hejrer og andre af naturens fugle. Men tiden er også fløjet, og nu – i 1810 – er det omsider og heldigvis slut med dyrplageriet, dog nærmest fordi det var blevet en kostbar og dårlig spøg. Det var tilsidst kun udenrigsministeriet, der interesserede sig for falke. De var velkomne gaver til udenlandske statsoverhoveder. Falkejagtens tid var forbi i Danmark, og landets eneste »Falconéri« blev nedlagt, men Frederiksberg havde været falkenes by, og netop som vi vender os et øjeblik bort fra springbrønden, er vi i året 1900 og ser arkivar A. Thiset komme spadserende med en rulle tegnepapir under armen. Kan vi gå gennem tiden og standse ham? Jo, i fantasien går det nok, og beredvilligt breder hr. Thiset sin tegning ud for os. Han forklarer:

»Feltet skal være i sølv, og på muren sidder så kronen, der skal være i guld. Træerne bagved er lindetræer, og her på murtinderne sidder så de tre jagtfalke. Er symbolikken ikke ganske klar? Muren er byen, og træerne er landet, og kronen fortæller om byens kongelige oprindelse, og falkene, – nå ja, de er indlysende nok«. Snart har Frederiksberg, som jo netop for et årstid siden – i 1899 – er blevet købstad, sit kønne byvåben, og Thiset har vundet skitsekonkurrencens førstepræmie og er blevet 200 kroner rigere.

*

En strøgbus kører forbi på vej ind til København. På siden af den sidder byvåbenet, og inde i bussen ser vi et glimt af forfatterinden Edith Rode og hendes lille søn Ebbe. Da vi vender os om, er falkonéren forsvundet, og husene bagved er også væk. Udsigten åbner sig mod Enghaven og Kalveboderne. Hvor er her dog frisk og frit ude på landet!

Men ude over kysten i det fjerne driver der skyer, og er det torden, vi hører? Nej, vi véd, at det er Kalthusets besidder, Holmens chef, admiral Niels Juel, der i Køge Bugt er ved at tilføje den svenske flåde slag på slag. Ret og rimeligt venter der ham en kongelig udnævnelse til generaladmiralløjtnant.

Men så stiger byens bygninger op og læg-

Billedet på de følgende sider:
Udsigten fra Valby bakke ind over det, der engang skulle blive Frederiksberg.
Stik fra c. 1750

ger skel mellem 1677 og 1869. Tiden spiller så ringe en rolle, for tanken er hurtigere end urværket. I vognen der ude på brostenene sidder jo Philip Schou, den dygtige købmandssøn fra Slagelse, som ikke havde slået sig til tåls med at være urtekræmmer i Bisserup, men havde købt sig en vægtig part af fajancefabrikken Aluminia, og nu havde flyttet den til Smallegade og Fasanvej. Mon han allerede har i tankerne også at købe Den kgl. Porcelainsfabrik inde i Købmagergade og gøre den til en verdenskendt frederiksbergsk virksomhed? Visioner har han i hvert fald i rigelig mængde – og evnen til at realisere dem ...

Nok en strøgbus farer forbi, netop som vi er begyndt at gå op ad alleen. På den åbne bagperron kan man stå og nyde køreturen, og der står såmænd den altid elegante Ludvig Brandstrup med monokel og det hele i dyb samtale med komponisten Kaj Normann Andersen. De skal til prøve på den første Co-Optimist Revue, for vi skriver 1925, og Brandstrup har hentet ideen til en ny teaterform i London. Gu've', hvordan det vil gå? Vi håber det bedste for de dygtige unge mennesker og tager samtidig med sand ærbødighed hatten af for professor H.C. Ørsted, der netop nu i 1820 har gjort den mageløse opdagelse, at elektrisk strøm påvirker en kompasnål. Nu er han vel på vej ud til Bakkehuset eller måske til Fasangården ...

Vi må også videre. Træerne er så grønne, og vejret er så godt, og det er vel egentlig kun de forbistrede knallerter og motorcykler, som forstyrrer vor frederiksbergske idyl. Vi holder os på alleens sydlige side, og som vi nærmer os den første sidevej på venstre hånd, viger de høje huse elskværdigt og åbner plads for Haveselskabets Have. Foran os går Ørsted et lille smut derind for at glæde sig over blomsterpragten. Men så rutscher vor tid fremad til 1883, og da vi møder bogtrykker M. Lazarus, som er bestyrelsesmedlem i Frederiksberg Grundejerforening, fortæller han os, at han stadig er af den formening, at Frederiksberg får købstadsforfatning og ansætter en borgmester. Men alt må tage sin tid. Det skal nok komme.

Haveselskabets Have er rykket vestpå, og den vil vi senere kikke ind i. Men vejen har beholdt sit navn.

Som vi står her og ser nordvest på over de åbne marker mod landsbyen Solbjerg, møder øjet en flok mænd, som uden megen samtale er på vej mod hovedstaden. Ingen af dem synes særligt glade, for de har fået besked af kong Christian den Anden om at komme ind til byen og dømme slotshøvedsmand Torben Oxe til døden. Større forstand har de ikke på de sager, men Rigsrådet har frikendt Oxe for mordet på Dyveke, og kongen har fisket en forglemt lov

frem, som siger, at frie bønder kan dømme. Derfor må de tolv mand nu af hus for at gøre en beskidt gerning, ingen vil takke dem for. Frie? Ha! Som om en bonde er fri i 1515!

Så er der straks mere smil over de tre, der går ovre på den anden side af alleen. Den ene kender vi da. Det er slagtermester Neiiendams søn Nicolai, den glimrende karakterskuespiller og nu i 1930 instruktør ved Dagmarteatret. Ja, når man har succes, kan man sagtens være glad.

Det er også gået godt for manden, som netop nu skråer over alleen, C.C. Hall. Vi bør hilse på ham, selv om *han* ikke kender *os*, for han er jo netop i år – 1841 – blevet udnævnt til medlem af Frederiksberg-Hvidovre Sogneforstanderskab, og folk, der kender ham, fortæller, at han har en stor politisk fremtid for sig. Måske bliver han en skønne dag regeringschef.

Vel er vi tilbage i vor egen tid, og vel er storbyen på mange måder en besværlig indretning. Men Frederiksberg Allé har man ikke fået has på. Den har bevaret sin parisiske charme og giver os plads både til at trække vejret og til at drømmetænke, som vi vandrer her mellem træerne og føler os både nær ved og langt fra det altsammen. Epokerne kommer på magisk vis, blot vi tænker på dem, og nu, da vi sætter kursen over kørebanen og med nød og næppe undgår at blive påkørt af en ung fyr, der kommer farende på en af disse dræsiner, som man nu i 1819 ser for første gang, hører vi knirken af vogne og lyden af hestehove mod den hårde jord. Det er arbejdsfolk, som skal ud med materialer til det teglværk, som kongen her i 1663 har givet Abraham Wüst lov til at bygge. Hvad der dog sker her på egnen. Tager man sig ikke i vare, ender det med, at der kommer til at ligge huse overalt.

Længst ude ad alleen kan vi skimte en dreng, der rider rundt på en hest på ridebanen foran Prinsens Gård. Det må være den lille kronprins Frederik, vor høje konge Christian den Femtes ældste søn. Drengen elsker det sted, hvad faderen næppe gør med så stor overbevisning, for eksperimentet med hollandske bønder fra Store Magleby har såvist ikke været nogen succes. Nu er det 46 år siden, Frederik den Tredje hentede disse skikkelige mennesker over til fastlandet, men rigtige landmænd var de jo ikke, og kvægavl og sligt var ikke deres sag. Desuden var deres lille samfund, Ny Hollænderby, blevet brændt af, da svenskerne gik løs på hovedstaden, og afgifter til kronen havde de aldrig kunnet betale. Så var byen brændt igen i 1697, og kongens tålmodighed var ude. Bønderne mistede deres marker, som for fremtiden blot skulle opfylde den pligt at skaffe hø til militæret

og de kongelige stalde. Hver amager-hollænder kunne nådigst beholde en havelod ved den gård, han nu engang havde bygget. Dronning Sophie Amalie havde benyttet lejligheden til at sikre sig en halvgård, og Prinsessegården var blevet opført. Det er den, der nu, da prinsesserne er fløjet af den kongelige rede, er blevet til Prinsens Gård, og dér rider han altså, den lille, glade purk, med en staldknægt i nærheden og et par affable hoffolk uden for hovslaget. Flink dreng i en sadel, når man betænker, at han kun er 9 år gammel. Det var fristende at fortsætte med raske skridt helt ud til enden af alleen og se lidt på ridetimens forløb, men vi har bestemt at gå langsomt til værks, og til sin tid kan vi jo kalde 1680 frem igen, om vi får lyst.

Der er jo så meget andet at se på. Manden dér med den høje pande, den brede næse og antræk til furer ved munden skulle dog være os bekendt. Naturligvis, det er jo lektor Carsten Hauch fra Sorø Akademi. Ja, han har vel villet aflægge en visit herude netop nu i 1830, for han har jo skrevet »Den babyloniske Taarnbygning i Miniature« for at satirisere mod Heiberg og slå et slag for Oehlenschläger. Nogen lykkelig mand er han vist ikke. De siger, at for nogle få år siden prøvede han på at tage sit eget liv, men mon ikke Bertel Thorvaldsen har kunnet sætte lidt optimisme i ham med sin robuste humor, da han boede sammen med ham i Rom? Det ville have glædet ham (men, næh, nu er han forsvundet rundt om et hjørne til sidevejen dér) at hans minde ikke forsvandt. Han fik da også sit navn på den idylliske vej.

*

Så står vi her under træerne med den frederiksbergske historie karruselsnurrende om os og befinder os ærligt talt godt. Vi er i en rar by, – og i en sær by, for hvor i verden ser man ellers en storstad midt i en storstad? Og det er ejendommeligt at tænke på, at Solbjerg, som blev til Ny-Amager og Ny Hollænderby, egentlig aldrig fik tildelt navnet: Frederiksberg. Det kom lige så stille af sig selv, da drengen der ude på ridebanen var blevet voksen og var blevet konge og så sig om i denne åbne egn med dens magre marker – og kunne lide, hvad han så.

Når man her i 1699 står på denne hede og ser arbejdsvognene slide sig besværligt af sted ud mod den høje bakke, hvor man er begyndt at bygge et kongeligt slot, véd man jo nok, at det er kong Christian den Femte, der har sat byggeriet i gang. Men man véd lige så overbevisende sikkert, at det er den unge kronprins, der har overtalt ham til det og er kommet med tegninger og planer. Han er her jo også tidligt og silde, og han

ventes nok ud på byggepladsen netop nu, for dér kører bygmester Ernst Brandenburger, som har overopsynet over arbejdet. Han har nok at se til, Brandenburger. Inde i hovedstaden har Ulrik Frederik Gyldenløve givet ham en anden opgave, et lille palæ på hjørnet af Norgesgaden og Dronningens Tværgade. Men slottet er det store job, og det kommer til at hedde Friederichs Berg på grund af ideens ophavsmand og bygningens beliggenhed så højt til vejrs med udsigt til alle sider.

Mens vognene kører videre ud i deres egen tid, har Oda og Martinius Nielsen anbragt sig på en bænk i solen. De ser lykkelige ud, for de er nygifte, og han er netop blevet ansat som skuespiller ved Dagmarteatret fra og med sæsonen 1889.

Aksel Møller kan ikke se dem. Det er kun os, der kan lade hånt om en tidsforskel på 65 år. Med raske skridt går han lige forbi dem på vej til rådhuset, for han er blevet Frederiksbergs borgmester for anden gang. Siden sin første borgmesterperiode har han været indenrigs- og boligminister hos Erik Eriksen.

Naturligvis ser den travle borgmester heller ikke herren med den høje hat, men vi genkender ham, for det er jo selveste agent Georg Carstensen, som netop nu i 1856 er vendt tilbage til København efter i syv år at have været bosat på Sct. Thomas og i New York. Bitter over at have måttet se sit privilegium til Kjøbenhavns Tivoli og Vauxhall blive inddraget vil han nu skabe en konkurrent til den forlystelsespark, han i 1843 havde åbnet inde på Vesterbro. Nu har han fået en kongelig bevilling, og snart vil forlystelsesetablissementet Alhambra rejse sig her i alleen med en stor forhave og et maurisk palads med minareter og skønt svungne buer.

Men vi, for hvem tiden ikke er delt i afgrænsede små arealer, men ligger som et skarpt belyst landskab foran os, vi véd, at stakkels Carstensen ikke selv skal nå at se sin drøm blive til virkelighed. Hans skikkelse fortoner sig, mens den prægtige bygning stiger frem for vort blik, og damer i krinoliner promenerer i solen sammen med værdige og skæggede herrer med høje silkehatte, mens børn tigger om søde sager og gør store øjne.

Intet er varigt i denne verden. Alhambra må også vige og forsvinde, for nu skriver vi 1868, og minareterne rives ned, mens udstykningen af arealet til byggegrunde ubønhørligt og ifølge udviklingens lov tager sin begyndelse.

Og her står vi da ved Alhambravej og ser en gammel Linje 3 svinge tværs over alleen fra Kingosgade, mens hjulene hviner i de s-formede skinner, og den lille, yndige og meget lovende skuespillerinde Bodil Kjer

må træde tilbage på fortovet for ikke at blive påkørt, mens naturforskeren og filosoffen Henrich Steffens, som på denne romantiske dag i 1802 ugenert er på vej til Elers Kollegium for at holde forelæsning, går og tænker på, at i aften har han lovet at fortælle vennen Adam Oehlenschläger mere om de nye, store tanker, han havde mødt under et ophold i Jena fornylig.

På en bænk under træerne har to herrer anbragt sig, men de opgiver nu snart at dyrke friluftsliv, for en iskold vinterblæst skærer pludselig gennem alleen, hvad ingen med rimelighed kan fortænke den i, når vi faktisk befinder os i slutningen af januar 1878. Herrerne trækker overfrakkerne sammen om sig, og kammerråd H.J. Jespersen, der i trekvart år har været formand for Frederiksberg Grundejerforening, siger til sin ledsager, højesteretssagfører F. Asmussen:

»Jeg mener, at vi på det næste månedsmøde må drøfte, om vi i foreningen bør sætte ind imod arbejdsløsheden. For mig at se er der ingen tvivl om, at det bør vi gøre«.

»Naturligvis«, siger Asmussen og stryger sit grå skæg.

»Vi må henstille til vore medlemmer snarest muligt at sætte arbejde i gang med reparationer, og vi bør også henstille til kommunen, at den gør det samme«.

»Naturligvis«, nikker højesteretssagføreren, og som han og kammerråden vandrer videre og forsvinder ned ad Mynstersvej, kildrer høluften vore næsebor, og stærke heste trækker de højt læssede vogne over markerne, og vi hører en perlende pigelatter fra et af de højeste læs. Hvor de stoute beboelseshuse før lå, strækker agrene sig nu vidt og bredt, og eftersommerens brise fejer over det åbne landskab. Pigebarnets latter fortæller den sædvanlige gamle historie. Ungdom lever nu, – næppe nok i fortiden og slet ikke i fremtiden, der ellers kunne være bister nok her i 1698, da kongen trods bøndernes bønskrift om »Nåde! Nåde! Nåde!« havde udlagt Ny Hollænderbys jorder til højbjærgning og flyttet de forarmede landmænd bort fra de gårde, man havde tildelt dem, da dét passede kronen.

Høstvognen knirker videre, og pigens latter er forstummet (hvad det så end kan skyldes), og den alvorsfulde mand, som med hænderne på ryggen kommer gående alene langs husrækken, synes fordybet i et vanskeligt emne, for engang imellem kniber han øjnene sammen som for yderligere at koncentrere sig. Nemt må det heller ikke være for biskop J.P. Mynster på denne augustdag i 1850 at skulle forme den tale, han må holde, når han nu skal vie kong Frederik og grevinde Danner. Derfor er han søgt ud i alleens ro og harmoni for des bedre at kunne tænke den besværlige situa-

tion igennem. Er man kongelig konfessionarius, har man sine pligter, hvad enten man bryder sig om dem eller ikke. En biskop er så sandelig ikke at misunde! Vrøvl og besvær og fortrædigelser har han haft nok af, ikke mindst fra denne hr. Søren Kierkegaard ...

Vi vil ikke forstyrre den lærde højvelbårenhed, og for resten er vor opmærksomhed også blevet fanget af et formeligt optog af vogne, som med skinnende blanke heste forspændt bevæger sig op ad alleen, mens vi i det fjerne kan høre raslen af gitterporten på Sct. Thomas Plads, der bliver slået i. Kongen er på vej til sit yndlingsslot på bakken. Lille, streng og indesluttet sidder han dér, mens solen lyner i hans epauletter og ordener. At disse smalle læber har kunnet forme ordene: »Vi alene vide, hvad der tjener til folkets gavn«, kan ikke forbavse. Et smil har vist kun de færreste set på dette smalle ansigt. Men slottet og – navnlig – haven her på det fredelige, grønne, idylliske Frederiksberg appellerer øjensynlig til hans blidere fornemmelser, og måske vil han også i dag sætte sig i en af de store robåde og – iført admiralsuniform og med flaget vajende bag sig – lade sig føre ad Frederiksberg Haves kanaler, mens voksne og børn betagede betragter den kongelige flotille og bøjer sig dybt mod græsset for alfaderen Frederik den Sjette.

Eller vil han sammen med prinsesse Caroline, som jo sidder ved ved siden af ham dér i vogne, foretage en aftenvandring som den, der her i 1835 har inspireret H.P. Holst til digtet:

Hvem er dog den gamle Herre
med det hvide Sølverhaar,
og den unge, blonde Dame,
som saa kjærligt med ham gaar!
Alt jeg hører deres Fjed –
hvor Conditoren faar Hastværk
og hans flinke Kone med ...

Det må være dette naive vers, der bringer vore tanker på andre baner, og som ikke blot bryder tidsforløbet, men også er i stand til at føre os – blot et øjeblik – bort fra det sted ved Mynstersvej, hvortil vi er nået. Vi føler os omgivet af gamle, skønne træer, hvis grene når hinanden højt oppe i sommerluften, og her på denne solbeskinnede første maj, 1825 ser vi konditor Anton Josty fra kantonen Graubünden – og hans flinke

Billedet på de følgende sider:
Forlystelsesetablissementet »Alhambra«, som Georg Carstensen planlagde som konkurrent til Tivoli. Stik fra 1859

kone med – gøre alt klart til at modtage de første gæster i den pavillon i Frederiksberg Have, som de to italienske billedhuggere Bernardo Brilly og Agostino Taddey tolv år i forvejen havde åbnet. De havde ingen forstand på konditorkager, men havde ansat den schweiziske fagmand Giovanni Monigatti, der – som vi allerede har set – derved fik fodfæste og en god karriere i det frederiksberg'ske. At Josty snuppede bevillingen fra Monigatti, var et kup, og nu er den 35-årige konditor ved at gøre klar til at åbne sin nye forretning.

Men på vor fantasirejse gennem tiden og rummet har vi allerede nikket farvel til Anton Josty og ser for os det festligt dækkede bord, hvor Socialdemokratiets spidser på denne aften i 1949 tager afsked med direktøren for Danmarks Nationalbank C.V. Bramsnæs, som efter 37 års virke nedlægger sit hverv som medlem af det socialdemokratiske forbunds hovedbestyrelse. At Bramsnæs også har været medlem af Frederiksberg Kommunalbestyrelse i femten år – til 1924 – knytter begivenheden endnu tættere til byen, og det er da også en frederiksberger, den sarkastiske K.K. Steincke, der holder tale for partikammeraten. Vi lytter til en enkelt, karakteristisk replik:

»Men-e . . .lad os nu ikke i sorgen over at miste dig glemme glæden over, at du går!«

Latteren, der skyller hen over de veldækkede borde, toner over i en stille hvisken af vinden, som leger med en præstegårdshaves trækroner, mens den unge moder ser med et varmt blik på sin lille søn Adam, og vi hører hende hviske:

Naar dig, min lille Dreng,
jeg har paa Armen
og beder i den samme Stund
en Bøn . . .

Men dette er ren drøm, fuldkommen fantasi, ord på et ark papir, og en mand fører pennen, som former stroferne. Vor association har bragt ham nær i et glimt, fordi vi står her i alleen og ser over mod Paludan-Müllers vej, og så må »Adam Homo« vel melde sig i vore tanker, som næsten i samme nu bliver jaget på flugt af en vred stemme fra en have lidt længere borte:

»Hvad vil De her? Kommer De som en gadepige for at stjæle mine jordbær?«

Vi skrår over alleen, drevet af vor nysgerrighed, – og dér inde i haven står en rasende mand, som har grebet en purung pige i armen og rusker hende. Han er kommet farende ud af det lysthus bag villaen, hvor han havde siddet og skrevet, for han havde set hende krybe gennem hækken fra nabohaven, og hvordan kunne han vide, at det var beundringen for ham, der havde drevet hende, og ikke nogle ligegyldige jordbær?

»Det er minsandten for galt!«, råber den vrede Carl Brosbøll, men så gør pigens

skrækslagne mine alligevel indtryk på ham, og han lytter til hendes stammende forklaring:

»Jeg vil så gerne være digter . . .ligesom De . . .«

Tåbeligt, men naturligvis uimodståeligt. Han smiler:

»Har De da skrevet noget, som kan få Dem til at mene, at De ville kunne blive digter engang?«

Jo, hun har da forsøgt sig med nogle vers, hvisker jægermester Schultz' unge datter og viser forfatteren et manuskript. Mens han med et lille smil begynder at studere det, skifter tidspunkterne behændigt for vort indre blik, og vi ser Brosbøll nogle år i forvejen sidde inde i sit lysthus og skrive den bog, der før noget andet i hans forfatterskab sikrede ham et varigt minde. Han kaldte den »Gøngehøvdingen« og sig selv Carit Etlar.

Og vi evner at se de samme to, som nu stod dér i haven ved deres første, dramatiske, møde, da de i 1889 bliver mand og kone. Jægermesterens Olga Augusta var blevet en slags plejedatter hos Brosbøll, og det endte altså med bryllup . . .

*

Frederiksberg Allé er nok en vandring værd, og da vi nu forlader Carit Etlar og hans unge brud og vender os om for at fortsætte op mod runddelen, har vi ikke set os for og er ved at løbe en stilfærdig forbipasserende med et 1976-fuldskæg og iført brunt jakkesæt af harris-tweed over ende. Han tager det pænt og tilgivende med et smil, selv om vi også var ved at skubbe tegneblokken ud af hans hånd. Nu får vi lov til at kikke på de mange yndefulde skitser fra de frederiksbergske veje og pladser, som Ebbe Sadolin med sin altid travle fyldepen har kradset ned. Det er i sig selv en rejse gennem byen, og vi nyder godt af kunstnerens sikre sans for det kuriøse og mageløse evne til at fæstne det på papiret og vise os andre, at sådan, netop sådan, ser Frederiksberg ud med sine 19. århundredes villaer og beboelsesejendomme: stuk i brede baner, karyatider og blomsterranker og tårne og spir og murfremspring og imposante gadedøre. For Frederiksberg fik sit eget, meget personlige, præg, da byen voksede op, og landstederne forsvandt for at give plads til de mange nye borgere. Der var netop i den slutning af det 19. århundrede, som vi nu vandrer hjemmevant i, en udtalt tilbøjelighed hos bygherrerne til at flirte med drømmen om borge og paladser, og stilarterne fik besked om at føje sig efter hinanden og samtidig tilfredsstille kravet om plads og komfort.

Det er synd at sige, at dette Frederiksberg

Forklaring til Kortet over Frederiksberg 1857.

a »Aahuset«
b Aandssvageanstalt
c Alhambra
d »Alleenberg«
e »Alleelyst«
f »Bispeengen«
g Bryggeriet »Svanholm«
h »Colosæum«
i »Esperance«
K »Fasangaarden«
l Frederiksberg Kirke
m »Gamle Bakkehus«
n Jernstøberi
o »Josty«
p »Katrinedal«
q »Kroen«
r »Landlyst«
s »Lille Svanemosegaard«
t »Lille Vodroffsgaard«
u »Mosendal«
v Møstings Landsted
x »Ny Bakkegaard«
y »Ny Bakkehus«
z »Nøjsomhed«
æ »Odeon«, Frederiksberg Morskabsteater
ø »Pavillon«
aa Præstegaard
ab Rahbeks Mindestøtte
ac Schneekloths Skole
ad Skole
ae »Slotskroen«
af »Sommerlyst«
ag »St. Jørgensdahl«
ah »Sveitzerhus«
ai Sygehjemmet
ak »Teglgaarden« i Falkoneralle
al »Teglgaarden« i Smallegade
am »Vilhelmineslyst«
an Winstrups Mølle
ao Vodroffsgaards Mølle
ap Væveri
aq Værnske Institut
ar »Forhaabningsholm«

Frederiksberg 1857

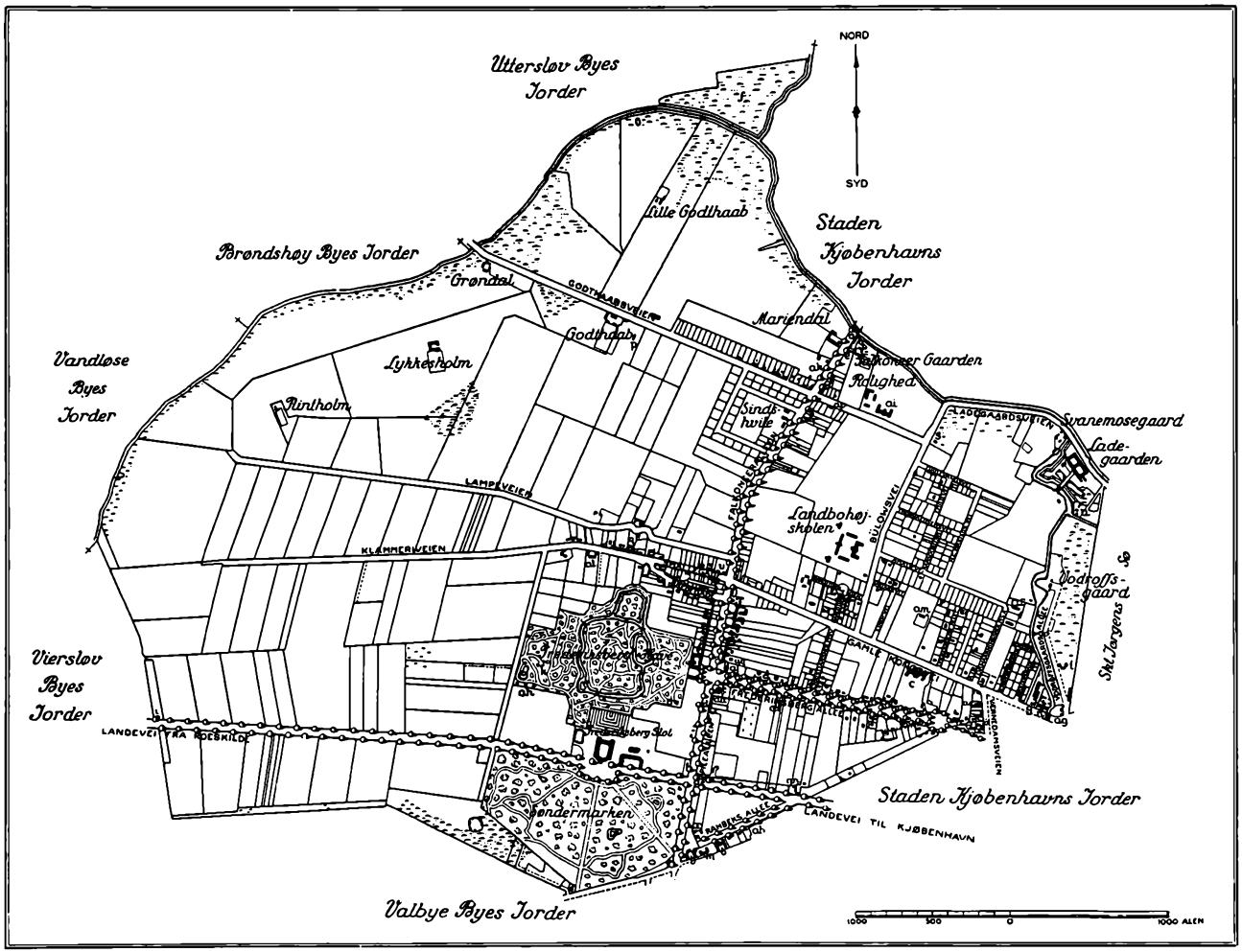

Fremstillet ved Kommunens Foranstaltning 1932.

repræsenterer noget arkitektonisk højdepunkt eller nogen æstetisk fuldkommenhed. Men man kan godt være mindre køn og alligevel – eller måske netop – have en uimodståelig charme.

Det er denne charme, vi fortrylles af. Det er vel i virkeligheden også den, der har anbragt os i denne magiske verden uden tidsbegrænsninger, uden spærrende hegn og mure og givet os evnen til at høre, hvad de allesammen siger og forstå deres tilknytning til netop dette sted.

I hvert fald er vi påny blevet ført på tidsrejse, mens vi langsomt slentrer op gennem alleen og snuser til lindetræernes duft. Kendte toner når vore ører, for vi er i 1914, og Walther Kollo's operette »Som i Ungdommens Vaar« skal snart have sin danske premiere. Axel Kjerulf har modtaget sin inspiration af disse blomsterbugnende omgivelser, og derfor er det ikke kun blevet til en oversættelse, men til noget nær en frederiksbergsk fædrelandssang:

Skjulte bag en Rosenhæk
kyssed' vi hinanden.
Her fødtes blandt Rosernes Herlighed
vor Barnekærlighed:
Det var på Fred'riksberg,
det var i Maj ...

*

Betydningsfulde for en peripatetisk vandring som vor er pauserne! Vi har allerede oplevet en del på vor vej, og bænken dér ser indbydende ud.

Det ville nok også være rart med en mundfuld røg.

Men der er ingen cigaretter i lommerne, ja, der er ikke engang lommer, for vi folk i oldtiden går anderledes klædt. Men selv om bænken er blevet til en kampesten, sidder man rimeligt godt på denne datoløse fortidsdag, og udsigten over det store landskab mod den ildrøde aftenhimmel skaber en følelse af højtidelighed. Dér ude ligger det: bjerget, hvorfra vi i den gryende morgen hilser den opgående sol, og hvorfra vi nu ville kunne byde dagen et på gensyn, mens solkuglen forlader os og giver natten plads. Mod himlen tegner sig de fem kæmpehøje, men selve bopladsen kan vi ikke se, for mørket er allerede begyndt at liste sig ind over landet. Så lukker vi et øjeblik vore øjne og åbner dem igen til mildt dagslys. Bygninger har rejst sig her og der omkring os, og træer strækker deres grene op mod himmelen. Hvor sælsom er ikke denne fugleflugt gennem tiden? På Solbjerget knejser kongeslottet foran sin sirligt anlagte have med dens geometriske plan og dens grusdækkede gange.

På denne fjerde marts i 1721 indgår vor nådige konge Frederik den Fjerde lovfor-

meligt ægteskab med Anna Sophie Reventlow. For to dage siden fulgte han dronning Louise til graven. Hast har han, men orden skal der være i tingene. Hans Majestæts samvittighedsægteskab med Anna Sophie har varet længe nok. Man siger ved hoffet, at først nu vil Frederiksberg Slot blive virkeligt benyttet af kongen. Det er også en halv snes år siden, han har boet der.

Ja, denne Frederik! Drengeårenes kærlighed til Ny Hollænderby og til Prinsens Gård er ikke rustet, og kærligheden til Anna Sophie er det øjensynlig heller ikke. Vi ser ud over de følgende år, og vi hører de forbipasserende tale om deres lille samfund. Færre og færre siger Ny Hollænderby, flere og flere lader sig inspirere af det dejlige slot og kalder hele området for Frederiksberg. De sarkastiske siger med et skævt smil, at det blev et kostbart navn, så sandt som slottet og haven kom til at koste 160.000 Rigsdaler. Men det gav egnen identitet og en fremtid, som gik ind i historien.

Om man kunne være med og se det kongelige par i slottets skønne sale! Men det er ikke kun os, der leger med tiden. Det er også tiden, der leger med os og fører os i et ryk tilbage gennem årene, mens sollyset viger, og vinden bliver bidende kold. De svenske tropper, som marcherer forbi os, giver os grund til alvorlig frygt for, at hovedstaden ikke vil kunne stå belejringen igennem, men det sætter dog mod i sindet at høre, at kong Frederik den Tredje ikke har villet lade sig kue eller har søgt flugten ud af den omklamrede by. »Jeg vil dø i min rede!« skal han have sagt.

Den rede, der hed Ny Hollænderby, er kun en rygende askehob, nedbrændt til grunden, mens dens stakkels beboere er flygtet ud til Christianshavn. Den udholdenhed, de i de vanskelige år har måttet lægge for dagen i deres kamp med den genstridige jord, finder nu udtryk i en sammenbidt forsvarsvilje. Vi ser skæret fra bålene fjernt i det snedækte landskab. På denne februarnat 1659 har svenskekongen Karl den Tiende villet sætte sit store angreb ind mod København. De danske kanoner svarer med et inferno af ild og jern, og stormklokkerne kimer. Og nu i den bælg-

Billedet på de følgende sider:
Folkeliv foran en af de populære drikkehaller på Frederiksberg Allé.
Tegnet af B. Olsen

mørke morgen lyder trompeterne, og svenskernes tilbagetog er i udvikling. Vel er krigen ikke forbi, men håbet om en dansk sejr er ikke mere knuget til jorden.

Vi ser ikke Ny Hollænderby rejse sig i sin fordums skikkelse. Men en hytte bliver dog bygger her og der, og bønderne vender tilbage til nye hverdagsbyrder. Nu i oktober 1670 har en mand netop fortalt os, at kong Christian den Femte har bekræftet de gamle privilegier for de trofaste, udholdende, flittige og nøjsomme mennesker, som blev nogle af det historiske Frederiksbergs første grundejere ...

Tiderne farer os forbi og standser ved århundredeskiftet. Frederiksberg har over 2000 huse og mere end 75.000 indbyggere, og som vi nu fortsætter vor vandring gennem alleen, møder vi bestandig travle mennesker på vej til og fra hovedstaden, og vi opsnapper i forbifarten replikker, som fortæller om de problemer, man har at tumle med.

Den forening, grundejerne stiftede 24 år tilbage, har haft meget at tage stilling til. Det gælder jo byens udvikling hen mod et moderne bysamfund, og det vil igen sige, at vandforsyningen skal bringes i orden, om så sagen skal føres til højesteret; at rotteplagen skal bekæmpes; at gader skal anlægges og udvides; og at livet i det hele taget skal være så godt og sundt for indbyggerne som vel muligt.

Det må være et par medlemmer af foreningens bestyrelse, der nu spadserer forbi os, for deres samtale drejer sig netop om disse emner, og en enkelt bid af en sætning giver lidt ekstra baggrundsforståelse:

» ... og nu har vi været selvstændig købstad i et år ...«

De forsvinder ned ad alleen, mens vi fortsætter op mod Frederiksberg Runddel og mærker pludselig en sælsom og uhyggelig skiften af hele bybilledet: et tungt præg af ulykke og fortvivlelse, som vi forstår og deler, så sandt som koleraen i dette grumme år 1853 hærger byen. Forbi os haster den utrættelige dr. Carl Prieme, medlem af sogneforstanderskabet og en frygtløs kæmper og velgører i disse grufulde dage. hans ansigt er mærket af træthed, men hans øjne og bevægelser udtrykker en trodsig beslutsomhed, og vi véd jo nok, hvor meget han gør for de ulykkelige mennesker, som sygdommen har sendt sin slagskygge ind over. Vi kan ikke lade være med at standse og se efter ham, som han med stormskridt er på vej til de syge for at lindre, hvor han ikke kan helbrede og bistå sundheden, hvor den formår at slide sig frem. Så går vi atter videre, og vi føler en lettelse, som næres af alle omgivelserne, for ansigterne er smilende, og stemmerne lyse og glade nu, da denne smukke søndag oprinder som den første frie og sorgløse efter fem tunge besættel-

sesår. Fredag aften var budskabet kommet over BBC, og der ligger endnu forkullede stumper af mørklægningsgardinerne rundt omkring, mens flagene blafrer i majbrisen. Det er på Frederiksberg. Det er i maj 1945.

Klokkerne kimer fra rundkirkens tårn, og fantasien fører os østpå til huset ved bakken og den gamle vej til Køge – og desuden hundrede år tilbage til en fredfyldt have omkring det smukke, store hus. Bøjet over bordet derinde sidder han og skriver. At inspirationen behersker ham, lader hans iver ingen tvivl om. Vil fantasien også lade os se det endnu blækvåde manuskript? Åh jo, den er os venligt stemt, så da Nicolai Frederik Severin Grundtvig retter sig op, lægger pennen fra sig og løfter papiret op fra bordet, kan vi i hvert fald læse digtets første to linjer:

Kirkeklokke, ej til Hovedstæder
støbtes du, men til den lille By

– og Frederiksberg er jo endnu så lille, at vidderne åbner sig med yndefulde haver og skyggefulde træer som de dominerende elementer, og ingen motorcykler og lastbiler kvæler tonerne fra den kirke, hvor salmisten så ofte har prædiket og forkyndt sin optimistiske, vidtfavnende kristendom.

Men som vi nu, da vi for en stund er ført bort fra vor vandring i alleen, også får lov til at lade os føre tilbage gennem årtierne, ser vi Bakkehusets ejer, den nyudnævnte rektor for Københavns Universitet, professor i dansk sprog og litteratur Knud Lyhne Rahbek træde ud ad havedøren med sin elskede Kamma ved sin side. De vandrer arm i arm ned ad den løvrige linderad, som fører forbi en dam og ned til havelågen. Rahbek har sluttet nogle travle skriverier i sin lille arbejdsstue, og Kamma er netop blevet færdig med at lave en kunstnerisk æske, som skal være en gave til en af husets mangfoldige venner. Nu er det tid til en lille pause og en spadseretur i den store have. Vi er i sommeren 1826, og vi ser de to fortsætte deres lille trippetur over havegangens grus og bevarer billedet af dem i erindringen, da vi føres tilbage til alleen, hvor teaterdirektør Stig Lommer har slæbt sin revy-hovedkraft Osvald Helmuth med ud under træerne for at delagtiggøre ham i nogle af sine ideer til den næste forestilling. Vi nærmer os vor egen tid, men venter ikke at blive i den ret længe, for alleen sætter fantasien i bevægelse, og vi følger med gennem det Frederiksberg, som, mens det voksede og voksede under behørig opsigt at lokalpatriotiske besiddere, på én gang var de stille vejes, de travle gaders, de bugnende havers og de muntre teatres og gæstgiveriers hjemsted.

Her var jo det altsammen, fordi naturen og udviklingen gav det råderum og tumleplads. Vor allé ligger her i al sin eksklusivi-

tet, og dens beboere har nøgle til jernporten nede på Sct. Thomas Plads. Omsider tillader man da kørende trafik, men så sandelig ikke arbejdsvogne eller ryttere. Der må være måde med alting.

Der er øjensynlig også måde med den opmærksomhed, man ofrer vejene. Selv Frederiksberg Allé er en færdselsåre i sørgelig forfatning, og lygter har man ikke fået sat op. Men vi véd, at der vil komme mænd, som føler ansvar for den slags, og som en dag vil sørge for både asfalt og belysning. Foreløbig hygger vi os i ufuldkommenheden, som også kan have sin charme, når man blot véd, at man ikke skal forblive i den for evigt. Hvis føret trætter for meget, har vi da en undskyldning til at søge ind i en af de mange beværtninger, hvor øllet skummer, og godtfolk mødes.

Hovedstadens porte lukkes jo også ved aftentide, og tørst er hvermands sag. Alligevel har de altid vrangvillige myndigheder fundet, at de må gribe ind. Netop her i 1731 har de rettet blikket mod vor by og dens 700 sjæle, fordi vi foruden vor snes amagerkanere, som må have lov til at sælge en drik til en vejfarende, har andre initiativrige folk – slet ikke så få soldater iblandt – som driver lidt uskyldig smugkro-virksomhed til glæde for flere og til tab for de offentlige kasser. Derfor undgår vi en af vore yndlingskroer, fordi vi ser uniformerede mandspersoner nærme sig og aner, at øvrigheden er ude i et lovligt, omend sørgeligt ærinde. Vi flygter fra katastrofen og lige lukt ind i 1863, da den første sporvogn fra Sct. Annæ Plads kommer op ad alleen mod runddelen. Ja, man gør store øjne. Hvad sker der dog ikke af nyt? For godt og vel et par år siden kom der gasblus på vejene, og hvad bliver mon det næste?

Det næste er, at Frederiksberg vokser og vokser, og vi kan næsten høre den gro, som vi står her mellem Martensens Allé og Madvigs Allé og lytter til en brusen af tider, som hvirvler forbi, – en kakofonisk blanding af hammerslag og den dumpe lyd af spader, som sættes i jorden, af save, som skærer i træ, af fodtrin på trapper, stemmer, som taler om grundsalg og grundkøb, om planer og penge, af hurraråb ved rejsegilder og flyttevognes motorlarm, af hestetramp og børnelatter, snurrende symaskiner og klirren af glas og porcelæn, døre, der åbnes og lukkes, kimende telefoner, penne, der skratter, håndslag, når aftaler træffes ...

De gamle gårdes tid som landbrug er forbi, men stednavnene sættes på gadeskilte og læses af folk, som næppe tænker på, hvorfor det hedder Godthåbsvej og Roligheds-vej, Åboulevarden, Svanholmsvej, Vodroffsvej, Fasanvej og Grøndalsvej.

De spekulerer ikke på, de travle trafikanter, at de på deres knallerter og i deres biler

farer over det sted, hvor Ladegårdsåen løb, indtil Frederiksbergs borgere med Grundejerforeningen i spidsen fandt, at tiden var inde til at forvandle en å til en boulevard. De haster forbi Radiohuset uden at skænke den kongelige ladegård en tanke, som om det ikke var netop her, at Christian den Fjerde havde lagt sit landbrug for at få friske varer til slottets travle køkken. Det var denne disposition, der gjorde det af med den lille landsby Solbjerg, og endda blev det til underskud, så kongen endte med at forpagte gården ud. (Vi ser ham netop nu give besked om, at man godt kan slutte kontrakt med Peder Svenske, som har været med i Kalmarkrigen, og som nu kan gå i krig med Ladegårdens elendige økonomi – og tabe. Lad os fortrække fra det syttende århundrede, inden vi selv sidder med en forpagtningskontrakt!)

Også fjerde Christian var grundejer og havde sine besværligheder, men dem tager man i den rækkefølge, hvori de kommer. Dette at være knyttet til et stykke jord – stort eller lille – er et tilhørsforhold, som skaber lyst til at forbedre og til at bruge på en fornuftig måde. Og netop som denne tanke strejfer os, ser vi på den anden side af alleen, at gartner C.F. Hintze sætter en spade i jorden og planter et træ.

Vi er i midten af 1860'erne, og Hintzes beskæftigelse, som synes at optage ham meget, er jo, hvad enhver véd, en af de smukkeste, man kan finde. At plante et træ er ikke blot noget praktisk, men noget næsten ophøjet. De fleste af de mennesker, som har plantet træer, kunne ikke have håb om nogensinde at få lov til at sidde i deres skygge. De gav eftertiden en gave og gjorde jorden en smule kønnere. Når gartner Hintze imidlertid er så optaget netop af dette træ, er det, fordi han har fået en idé. Her til lands brugte man altid lindetræer og ahorn og bøg og eg og kastanjer til at smykke vejene. Men, har Hintze tænkt, hvad om man også prøvede med plataner? Så nu, da han har anlagt en ny vej, skal ideen føres ud i livet. Platanerne bliver plantet, og vejen har fået sit navn, mens vi stod og så på det.

En rød villa skyder op på hjørnet, og en bil ruller op for at hente filmdirektøren John Olsen, som skal ud til sit Saga Studie i Charlottenlund for at se, hvordan det går med den forventede succes »Jul i Købmandsgården«. (Hvor mange film kunne han få ud af vor vandring i alleen og århundrederne?) Aldrig så snart er han væk, før konsul Ipsen og justitsråd N.C. Mühlenstedt kommer gående, mens de taler om deres fælles plan om at anlægge en vej over til Gammel Kongevej og kalde den Sct. Jørgensvej. Tanken er indlysende, men navnet måske lidt tilfældigt valgt. Ved nærmere eftertanke enes man om i stedet for at kalde

den Christiansholmsvej, nu da den anlægges i 1851. Vi følger arbejdet, som går rask fra hånden. De to grundejere har skabt nok en forbindelsesåre til Frederiksberg Allé, – en ny vej, som man havde brug for, og den var allerede en gammel vej – hele 18 år – da den omsider kom til at hedde det, den hedder i dag: Nyvej.

*

Lyset er skiftet, og på den høje sommerhimmel anes stjernerne svagt. Langsomt kommer et par vandrende ned imod os fra runddelen og Allégade. Hans høje pande og den kraftige, buede næse giver ham et præg af maskulin fornemhed, som understreges af det velplejede fuldskæg og fremhæves af hans ranke skikkelse. Hun er køn og meget feminin. Hendes øjne er dybe og udtryksfulde. Hendes behandskede hånd holder fast om hans arm, og det er hende, der taler:

»Jeg véd ikke, hvilket af dine digte, jeg holder mest af, for hvert enkelt af dem rummer så meget, der gør mig vemodig eller glad. Midt i min dag kan der pludselig komme en strofe til mig, og sommetider med en helt ny betoning og betydning. Det er mærkeligt ikke?«

Han svarer et eller andet, som vi ikke fæstner os ved, fordi vi forbavses af den ejendommelige kontrast, der er mellem hans stærkt maskuline fremtoning og hans næsten falset-høje stemme. Formodentlig har han stillet hende et spørgsmål.

»Jo«, svarer hun ham, »tag nu blot Tannhäuser digtene, som du netop har skrevet. Der er navnlig ét vers . . .da jeg læste det, kunne jeg ikke holde tårerne tilbage.

Hun ler lidt forsagt, og han spørger hende om, hvad det vel er for et digt, og hun standser og ser op på ham. De står ganske tæt. Hendes hånd hviler stadig på hans arm.

»Sig det for mig, Edith«.

Hun tøver lidt, og da hun reciterer verset, er hendes stemme nærmest som en hvisken:

Men disse taarnede Skyer,
Som gløder i Purpurskær,
Som vinker, og, vinkende flyer
Og synes dog stedse nær,
De staar som et Billed paa Sorgen,
Et Spejl paa forgængelig Lyst;
De fylder med Solskin dit Bryst –
Og bliver til Regnvejr i Morgen.

Impulsivt slår hun sine arme om ham. Vi føler pludselig vort nærværs taktløshed og tvinger os selv ud af denne sommeraften i 1887, for at vor nysgerrighed ikke skal forstyrre Holger Drachmann og hans livs Edith, sangerinden Amanda Nilsson. Dagslyset omgiver os pány, og vi lover os selv, at når vi i aften er hjemme efter vor drømmerejse, vil vi nok engang læse »Forskrevet«.

Men netop, som vi har givet os selv dette løfte, oplyser et brandskær himmelen, og der lyder råb oppe fra runddelen, hvor Prinsens Gård står i lys lue. Det er koldt her på denne decembernat i 1753, og folk, som foretrækker at overvære den næsten eksplosionsagtige brand i sikker afstand, står og stamper mod den frosthårde jord. Silhuetterne af det tilfældige brandmandskab ses mod de voldsomme flammer, og røgen begynder at drive ned imod os. En mand, som kommer oppe fra selve brandstedet, fortæller os, at ilden er opstået i Orange-Huset ved siden af gården, og at to kameler og tre strudse, som man havde anbragt dér, er ynkeligt omkommet i flammerne.

»Det er ham tyrken, Hadge Mahamet, der har stukket ild på«, siger manden. »Hvad skal man med sådan noget rak!«

Vi føler medynk med de stakkels dyr, men kan ikke dele hadet til den skikkelige tyrk, som så langt fra sit hjemland har haft til opgave at passe Prinsens Gårds brogede menageri, hvis bjørne, løver, tigere – og altså også kameler og strudse – har været en enorm attraktion. Intet andet sted i Danmark kunne man se så sære og farlige væsener. Men nu er Prinsens Gårds saga altså ude, og måske har branden løst nogle praktiske og økonomiske problemer, for bygningerne var med tiden blevet slemt forfaldne. Nu tvinges man til at bygge noget ordentligt i stedet for, og hofbygmester Eigtved har allerede for en halv snes år siden vist, hvordan det kan gøres ved at bygge en ny og smuk fløj. Hans yngre kollega Thurah kan jo nu passende forestå genopbygningen.

Men vi kan ikke få de arme kameler og strudse ud af vore tanker, og det er nok grunden til, at vi – mens vintermørket glidende afløses af sommersol – får øje på den lærde dr. N. Kjærbølling, som sammen med en anden herre er på vej op ad alleen, og som ser særdeles velfornøjet ud.

»Den kongelige bevilling blev underskrevet i går«, hører vi ham sige. »Ti år frem – til den 22. juli 1869 – står Prinsesse Wilhelmines Have til vor rådighed, og jeg regner med, at vi allerede til september i år kan åbne den zoologiske have. Jeg har løfte om

Billedet på de følgende sider:
Lars Mathiesens gæstgiveri i Allégade, hvor Lorry nu ligger

at få en sæl, en stor skildpadde, nogle ræve og fugle og måske en del andre dyr, og så er vi i gang!«

Hans ledsager siger med et smil:

»Det ender jo med, at Frederiksberg bliver centrum for dyrelivet! Det er ikke et år siden, at Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole flyttede ud til Bülowsvej fra Christianshavn, og nu skaffer De os et menageri på halsen!«

Og så har de to herrer passeret os. Det samme har tre årtier, og fire herrer står pludselig nogle få alen fra os og drøfter den bestyrelsesberetning, som skal afgives for Grundejerforeningens medlemmer. Der er øjensynlig nok at fortælle. Formanden, slagtermester W. Matthissen siger:

»Vi må sige noget om det møde, vi holdt, før Rigsdagen gennemførte forslaget om Frederiksbergs adskillelse fra forbindelsen med Amtskommunen. Det er vigtigt, at vi understreger det faktum, at vi alle var enige om at modarbejde ethvert forsøg på at indlemme os i København. Vi skal også minde om, at vi er imod dobbeltspor på Gammel Kongevej«.

»Desværre kom vi jo ikke igennem med den sag«, indskyder sekretæren, overretssagfører C. Swendsen, »men det er naturligvis væsentligt, at vore anskuelser fremhæves. Og så er der spørgsmålene om rotteudryddelsen og om dagrenovationen«.

»Dér kom vi da til at påvirke forholdene og fik kommunen til at give os ret i, at renovationen blev meget middelmådigt udført«, siger næstformanden fabrikant H. Petersen, og kassereren, murermester Louis Hansen nikker samtykkende. »Lad os heller ikke glemme, at vi overtog koncessionen på natrenovationen, og at vi har nævnt behovet for et privat vægterkorps, – selv om det ikke blev til noget. Det fik da myndighederne til at indse, at vi må have mere politi, hvis vi skal begrænse alle de indbrudstyverier . . .«

På den anden side af alléen ser vi nu over mod et frodigt, velplejet gartneri, som strækker sig ud sydpå, og mellem bedene vandrer den tidligere gartner på Bernstorff, Johan Frederich Rudolph Koch med sin 6 år gamle søn Frederik Julius ved hånden. Det er hårde tider for landbruget her i 1822, men gartneren klarer sig, for han er en ualmindelig dygtig og påpasselig mand, og nu går han vel der ovre og er allerede i gang med at lære sin lille dreng, hvor storartet og stolt en gerning, gartnerens er. Vi véd, at han får held med sig, og at Frederik Julius Koch's navn skal blive bevaret, både på et vejskilt og i byhistorien, så vi kan lade far og søn være i fred med deres blomster for at vende os om og se ned ad den vej, hvor den spændende italienske

kunstfyrværker har fået bygget sig en villa. Det var Georg Carstensen, der lokkede ham til Danmark, for at han skulle lave fyrværkeri til det nye forlystelsesområde, Tivoli, og så er han blevet hængende og har gjort det godt. Gaetano Amici er nu sidst i 60'erne, og i aften vandrer han i sin have og glæder sig over dens frodighed og farver. Forhåbentlig glæder han sig også over, at det stykke jord, han købte i 1855, kom til at blive en fornuftig forretning for ham, da han fik lov til at sælge nogle få parceller fra. Nu i 1881 er vejen forbi hans store hus ved at blive ført igennem til Gammel Kongevej.

Vi gør en lille afstikker ned ad Amicisvej, og tiden ikke blot følger med, men løber i forvejen, så da vi når hjørnet af Gammel Kongevej, skriver vi onsdag den 20. juni 1928, og flyttevogne er kommet fra Mynstersvej 17 her til fru Flügges tidligere ejendom, for Frederiksberg Grundejerforening er blevet husejer og rykker ind i nye kontorer på første sal af Amicisvej 25. Formanden, direktør Henrik G. Suhr siger med et lille smil:

»Vi kan da vist næsten kalde det for en historisk dag! Lad os nu håbe, at det gode arbejde, der er blevet gjort på Mynstersvej, må fortsætte her i de nye omgivelser«.

Tiden og vi drager tilbage til Frederiksberg Allé og vor planlagte vandring, og netop som vi står ved hjørnet, ser vi en statelig dame komme ud af teaterbygningen ved Asgårdsvej. Fru Betty Nansen har øjensynlig villet trække en mundfuld frisk luft midt under prøverne på »Ordet«. Hun har haft en lille kontrovers med forfatteren, og hun står og tænker på, at forfattere aldrig burde have lov til at overvære prøverne på deres stykker! Her sad denne sære præst fra Vedersø nede i parkettet og fulgte arbejdet, og pludselig røg han op fra sin stol, mens håret hang ham ned i panden, og han råbte:

»Nejnejnej! Det dér vil jeg ikke have!«

Fru Nansen er ikke vant til afbrydelser, men et eller andet afholdt hende fra at bide skeer med pastoren:

»Sådan er jo livet ...«, sagde hun lidt spagt.

»Hvad i Himlens navn kommer livet mig ved?«, råbte Kaj Munk. »Det her er teater!«

Stående i sin egen tid (det er nu 1932), ser Betty Nansen naturligvis ikke vognen med kong Frederik den Syvende, der i denne sene eftermiddag 1857 er på vej ud til Frederiksberg Slot, hvor han vil holde kapitelloge sammen med sine frimurerbrødre.

Som vi følger vognen med øjnene og ser den forsvinde, føles luften pludselig kølig, men solen skinner dog, og lyden af hestehove i galop når her ned fra runddelen, hvor der på denne fastelavnsdag i 1819 er tøndeslagning på den tidligere ridebane. Lidt er der da tilbage af amager-hollæn-

dernes lille samfund, og vi kan også høre på de glade stemmer og den rungende latter, at værtshusene har god omsætning.

Vort smukke vintervejr bliver til et lige så venligt sommervejr, og fra Asgårdsvej kommer på denne majmorgen 1945 en trivelig herre med spadserestok og grå bowler trippende over alleen. Han åbner døren til barber Sørensens salon og siger med en let gnækkende stemme:

»Kan jeg blive klippet i mine murerbukser, når jeg sidder på en avis? God morgen, Frisørensen!«

Det er ikke altid, at Robert Storm Petersen er i så godt humør. Ofte er han indadvendt og lidt muggen, og så taler man bare ikke til ham, men lader ham være i fred. I dag er det den 4. maj, og både den svenske og den engelske radio har løfterige nyheder. En anden kunde i butikken har netop givet en udførlig beskrivelse af krigssituationen, og da han forlader salonen, siger han med autoritet:

»De herrer kan tro mig på mit ord. Krigen er forbi, inden der er gået otte dage!«

Døren lukket sig efter amatørstrategen, og henne fra Storm Petersens stol lyder det:

»Det sagde jeg allerede i 1939!«

Men udenfor ligger egnen i al sin landlige skønhed, og lyden af save og hamrer forkynder, at nu i midten af det 17. århundrede er man ved at rejse en lille kirke til Ny Hollænderby. Så er det, som om en dis driver hen over landskabet og fejer hundrede år bort, og Sjællands biskop ankommer i lukket vogn på denne januardag i 1734 for at indvie den nye Frederiksberg Kirke, denne smukke og særegne ottekantede bygning, for hvis tegning den hollandske arkitekt Felix Dusart har fået hele 12 Rigsdaler!

Atter flyver årtierne afsted, mens vi betragter kirken der ovre, og mens klokkerne ringer til højmesse, spadserer frøken Louise Conring over Frederiksberg Runddel med sin salmebog i hånden. Vi er i maj 1863, og frøken Conring er for en god månedstid siden blevet indviet til diakonisse i Tyskland. Nu ligger en stor opgave foran hende. Christian den Niendes gemalinde,

Parti fra Allégade. Tegnet af Tom Petersen i 1892.

dernes lille samfund, og vi kan også høre på de glade stemmer og den rungende latter, at værtshusene har god omsætning.

Vort smukke vintervejr bliver til et lige så venligt sommervejr, og fra Asgårdsvej kommer på denne majmorgen 1945 en trivelig herre med spadserestok og grå bowler trippende over alleen. Han åbner døren til barber Sørensens salon og siger med en let gnækkende stemme:

»Kan jeg blive klippet i mine murerbukser, når jeg sidder på en avis? God morgen, Frisørensen!«

Det er ikke altid, at Robert Storm Petersen er i så godt humør. Ofte er han indadvendt og lidt muggen, og så taler man bare ikke til ham, men lader ham være i fred. I dag er det den 4. maj, og både den svenske og den engelske radio har løfterige nyheder. En anden kunde i butikken har netop givet en udførlig beskrivelse af krigssituationen, og da han forlader salonen, siger han med autoritet:

»De herrer kan tro mig på mit ord. Krigen er forbi, inden der er gået otte dage!«

Døren lukket sig efter amatørstrategen, og henne fra Storm Petersens stol lyder det:

»Det sagde jeg allerede i 1939!«

Men udenfor ligger egnen i al sin landlige skønhed, og lyden af save og hamrer forkynder, at nu i midten af det 17. århundrede er man ved at rejse en lille kirke til Ny Hollænderby. Så er det, som om en dis driver hen over landskabet og fejer hundrede år bort, og Sjællands biskop ankommer i lukket vogn på denne januardag i 1734 for at indvie den nye Frederiksberg Kirke, denne smukke og særegne ottekantede bygning, for hvis tegning den hollandske arkitekt Felix Dusart har fået hele 12 Rigsdaler!

Atter flyver årtierne afsted, mens vi betragter kirken der ovre, og mens klokkerne ringer til højmesse, spadserer frøken Louise Conring over Frederiksberg Runddel med sin salmebog i hånden. Vi er i maj 1863, og frøken Conring er for en god månedstid siden blevet indviet til diakonisse i Tyskland. Nu ligger en stor opgave foran hende. Christian den Niendes gemalinde,

Parti fra Allégade. Tegnet af Tom Petersen i 1892.

dronning Louise har opfordret hende til at åbne en stiftelse for syge mennesker, og den 26. maj finder begivenheden sted, beskedent, men effektivt, i et lejet lokale i Teglgården i Smallegade. Der er plads til en lille halv snes sygesenge.

Netop som frøken Conring er vandret videre hen mod kirken, kommer major Otto Müller og brygger J.C. Jacobsen forbi os og standser mellem træerne.

»Hvad jeg vil forelægge Folketinget«, siger majoren, »er det ejendommelige, at denne kommune har en del tilfælles med København, en del tilfælles med de danske købstæder og en del tilfælles med landet, – altså at den er en mellemting mellem de tre klasser af kommuner, vi kender her i landet. Det er urimeligt, at den er organiseret som en landsby. Vi skriver dog 1857. Nu må der en rimeligere ordning til, og først og fremmest må Frederiksberg udskilles fra Hvidovre Sogn. Forbindelsen mellem de to er aldeles unaturlig ...«

»Og hvem skal betale?« spørger bryggeren.

»Det skal vi så sandelig selv«, siger Müller.

En smuk ung skuespillerinde kommer i det samme forbi på vej til prøve på Frederiksberg Teater. Hun er fulgtes op ad alleen sammen med skuespilleren Gunnar Lauring, som hun har mødt på hjørnet af Amicisvej, og hun er straks begyndt at fortælle ham om et skænderi, hun har haft med sin instruktør under prøverne på et hørespil.

»... og han skriger og råber jo altid«, siger hun, »men jeg lader det gå ind ad det ene øre og ud af det andet ...«

»Naturligvis, mumler Lauring. »Hvad i alverden skulle dog kunne standse det?«

Som vi står her mellem Amicisvej og Dr. Priemesvej fornemmer vi med en følelse af tryg tilfredshed den frederiksbergske stemning, som måske netop kan forklares ved det, vi før hørte major Otto Müller sige. Også i dag ejer Frederiksberg de tre elementer i sig: storby, lillekøbstad og landsby. Vel er der høje huse og vidstrakte gader gennem det store areal, men ville man hæve sig i en helikopter op over dette travle bysamfund, ville man se, at Frederiksberg egentlig er en skov med huse mellem træerne! Firetusindetohundredeoghalvtres »kommunale« træer gror langs veje og gader, mellem beboelseshusene og i gårdene bag de store karreer. Lind, elm, kastanje dominerer, og kommunens forstligt kyndige medarbejdere værner om dem og ængstes, når vejvæsenet i vintermånederne spreder det ætsende salt på gaderne. Søndermarken og Frederiksberg Have, som hører under Boligministeriets inspektorat for de kongelige haver, hvilket ikke kan

forstyrre deres geografiske tilhørsforhold, forstærker dette indtryk af skov, af grønt, af frihed og idyl. Vor vandring tillader os afstikkere ind igennem nogle af de høje huses porte, og bag en stiftelse på Dr. Priemesvej finder vi en fortidsidyl med buske og træer omkring et henrivende lille barokhus, som engang i midten af 1700-tallet blev bygget til den velstående klædekræmmer Magnus Møllmann, der sandsynligvis brugte bygmester Philip de Lange som arkitekt.

Gennem nok en port når vi ud i Allégade, som ved et trylleslag er forvandlet til sin oprindelighed som vejen mellem de lave, stråtækte huse, der engang var Ny Hollænderby. I fantasien glider århundrederne over i hinanden, mens alleen skifter udseende og viser os værdige proprietærgårde, lystejendomme, gartnerier, Lars Mathiesens krohave, Lorry Feilbergs »Enighedslyst« og Valdemar »Jernskæg« Nielsens »Lorry« med dets Drachmann Kro, Riddersal og Tyroler-Landsby.

Vi lytter til »Nordens skønneste kvinder«s sang fra Carl Kehlets etablissement, hvor Drachmann traf den Edith, vi før fik lov til at møde. Vi ser på den anden side af alleen 1930'ernes anerkendte kunstnerskare gå ind i nummer 10 for at spise gode bøffer hos restauratør Sørensen, mens trillende kugler og væltende kegler i det bageste lokale samler vældig opmærksomhed hos dystende klubmedlemmer.

*

Så befinder vi os pludselig i 1858, og Kommunalbestyrelsens første møde bliver afholdt i nummer 7, hvor der blandt andet er fattighus. Vi følger stadens vise fædre, da de forlægger residensen til en nyopført hospitalsbygning på den vej, der længe hed Lampevej, men senere opkaldtes efter den store kirurg Frantz Howitz, overlæge på Frederiksberg Hospital og indehaver af en berømt fødeklinik.

Det nye rådhus rejser sig bredt og vældigt med sine røde flensborgsten og sit hyppigt kommenterede rådhustårn, og slackslædte kontordamer iler over pladsen med fløBilledet på de følgende sider:
Pinsemorgen 1869 rører der sig et muntert folkeliv på »Smørrebrødsplainen« i Frederiksberg Have. I dag er de små haver i Pilealleen samlingssted for glade borgere, der vil se solen danse

deskumskager i æsker, så der må vel være et eller andet jubilæum derinde.

Borgmester Arne Stæhr-Johansen stiger ud af sin bil og haster ind til et møde, så han bemærker ikke sine to forgængere Vilhelm Fischer og Marius Godskesen, der vandrer ud ad Smallegade, mens gartner Carl Christian Ludvig Rathzack på denne augustdag i 1846 inspicerer sin nyerhvervede grund på hjørnet af Allégade og Gammel Kongevej.

Bruset af tiderne når vore ører, og vi ser mod Falkonérallé, hvor skyskraber-hotellet rejser sig og strofer fra »My Fair Lady« trænger ud fra teatersalen. Så går vi hen mod runddelen, hvor blomsterduften fra Haveselskabets Have bølger imod os. Frederik den Sjette står på sin sokkel mellem de to pavilloner, mens unge, frederiksbergske mødre skubber barnevognene over havens gange, og Adam Oehlenschläger byder Henrik Steffens farvel efter den lange samtale og går hjem for at give sine mange tanker og følelser afløb i et digt om det skændige tyveri af den nationale skat: guldhornene.

Et lokomotivs gennemtrængende fløjten ovre fra den nu i 1864 nyåbnede jernbanestation skærer gennem stilheden, og Liva Weel og Poul Henningsen kommer fra prøve i Riddersalen. Hun nynner p.h.revyens store vise, »Ta' og kys' det hele fra mig«, og kan naturligvis ikke se Jens Baggesen, der nyder den frederiksberg'ske stemning efter sin hjemkomst fra Kiel her i 1813.

Samtidig vandrer Helge Rode over pladsen med de grønne træer sammen med vennen Carl Nielsen og er ved at fortælle ham, at han til festspillet »Moderen«, der skal opføres i anledning af Genforeningen, har skrevet en sang, hvori der blandt andet står:

Vinterklart og sommerbroget,
morgenmuntert, skumringssvøbt,
ligefrem og latterkroget,
smilbestrålet, tåredøbt:
det er Danmarks frie Sprog ...

Nielsen mener nok, at han kan sætte musik til den.

Og her står vi da ved slutningen på vor vandring gennem den by, der ligger som en ø i hovedstaden og har bevaret sin selvstændighed, sin egen stemning, kultur og personlighed, – også fordi dens ejere har værdsat og værnet den og vedblivende sikrer dens udvikling og dens traditioner.

Denne by har været skueplads for store historiske begivenheder, fra Absalon lagde Solbjerg ind under Roskilde Bispestol og til de seneste tilflyttere har fundet des hjem i villaer og boligkarreer på det, der engang var vidtstrakte græsmarker.

Serridslevs marker blev solgt til København, men bispen ville ikke af med Sol-

bjerg. Hvad dette så end skyldtes, kan vi stille os selv det spørgsmål: hvis det nu var Serridslev, han havde beholdt, og som var blevet annekteret af kongen ved Reformationen i 1536, hvad så?

»Måske havde Frederiksberg Slot så ligget i Brønshøj!«, foreslår en topografisk velbevandret frederiksberger og smiler bredt i skægget.

*

Historien bliver lavet af tilfældigheder, og udviklingen fremmes af beslutninger, som skyldes både ekspansionstrang og trofasthed. De, der udstykkede, var ikke blot ude efter fortjeneste — og det véd vi fra breve og beretninger — men følte et nært tilhørsforhold til dette store stykke land, som gik så gruelig meget igennem og derefter fik navn efter Frederik den Fjerdes slot oppe på bjerget med dets dejlige kirke, med »Prinsessernes Pandekagekøkken«, det prægtige badeværelse, »Rosen« og de buegange, hvor fremtidens danske officerer nu færdes mellem forelæsningerne.

Det er vanskeligt at løsrive sig fra dette miljø, så vi slentrer et lille stykke videre ad den gamle forbindelsesvej mellem Frederiksberg og Valby, hvor piletræerne engang sendte skygger ind over hjulsporene. Endnu ligger heldigvis tre af de små haver på vor højre hånd. Kuske og tjenere fra slottet fik her deres boliger med ret til at sælge vand på maskine til skovtursgæster, som selv havde kaffebønner med. Mellem trækronerne kan vi se op mod Fasangården, hvis gule mure tegner sig mod slotsbakken og de grønne træer, og i et vindue får vi et glimt af dens berømteste beboer, Adam Oehlenschläger.

Foran os, på hjørnet ved Søndermarken, står den solide gitterport. Mødet med den slutter et kredsløb, for hertil blev den flyttet fra Sct. Thomas Plads i 1872, da Frederiksberg Allé forlængst var blevet åbnet for almindelig trafik. Nu skinner septembersolen gennem Søndermarkens løv, og den sender i dette øjeblik også sine stråler ned over hollænderpigen og falkonéren på den plads, hvor vor vandring tog sin begyndelse. Børn fisker efter visne blade i bassinerne, og løvehovederne sender kaskader af perlende vand ned i muslingeskallerne ...

EN VANDRING I FREDERIKSBERG ALLÉ
er udsendt af Frederiksberg Grundejerforening i
anledning af foreningens 100 års jubilæum
den 8. september 1976
Teksten er skrevet af Knud Meister i samarbejde med
Grethe Larsen. Billedmaterialet er udvalgt fra
Grundejerforeningens samling.
Skriftet er sat i fotosats med Baskerville og trykt på 150
gram krideret papir i Frederiksberg Bogtrykkeri. Det
udsendes med støtte af Frederiksberg Kommune i 2500
eksemplarer, hvoraf et mindre oplag stilles til rådighed
for boghandelen.

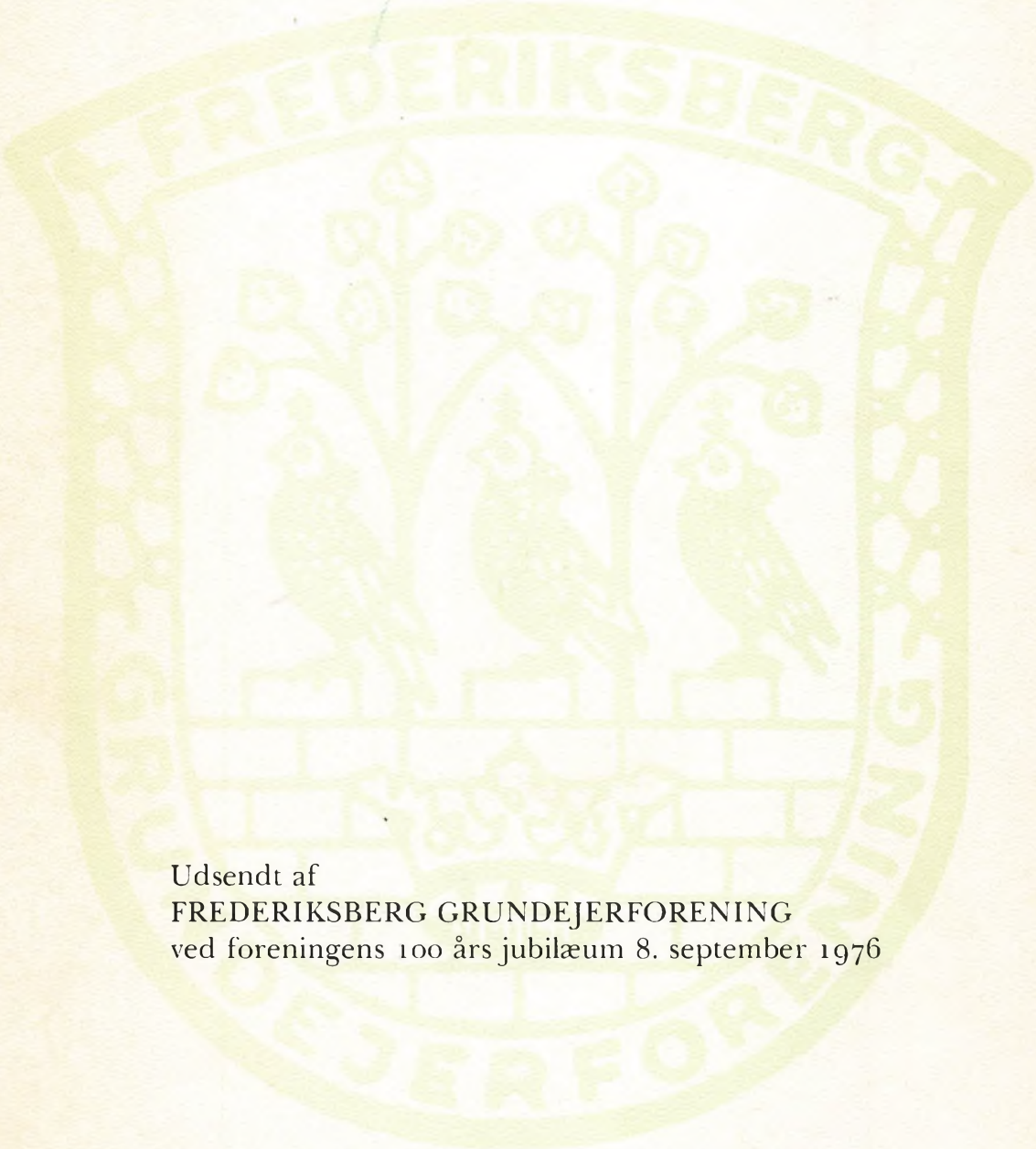

Udsendt af
FREDERIKSBERG GRUNDEJERFORENING
ved foreningens 100 års jubilæum 8. september 1976